

By special order to friends of TASHMA

תא שמע

פרשת לך לך חשון תש"ע

פרשה מפורשת הרב דוד שרעבי

זמנים

החלפת שם

כתוב בפסוק (ספר בראשית פרשת לך לך פרק י"ז פסוק ד'), הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם: **אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים, ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך, הקדוש ברוך הוא הוסיף לשמו של אברהם אבינו את האות "ה".** וצריך להבין וכי על ידי שמחליפים שם אז האדם משתנה? אדם שאין לו ילדים רק נוסף כמה אותיות לשמו ואז הכל יהיה בסדר? אולי נחליף או נוסיף לכל האנשים בשמם שיגרום שהם אף פעם לא יהיו חולים! שיהיו עשירים!

אלא ודאי שזה לא כל כך פשוט, השם אינו יכול להחליף ולשנות את האדם, אלא האדם הוא זה שעושה את השם! אדם שמתעלה יכול לגרום שהשם שלו יהיה יקר! אדם שמתעלה הופך את השם של עצמו לשם חשוב יותר! ועל זה נאמר טוב שם משמן טוב, לא מדובר באדם שהחליפו לו את השם אלא מדובר באדם שהתעלה וגרם שיהיה לו שם טוב!

בפרשה שלנו שהקדוש ברוך הוא הוסיף לאברהם אבינו את האות "ה" זה רק בגלל שבאמת אברהם אבינו היה "אב המון גוים", הוא היה במעלות גבוהות ולכן השם שלו התעלה, ועל זה נאמר בפסוק תחילה (ספר בראשית פרשת לך לך פרק י"ז פסוק א') "ויהי אברהם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' אל אברהם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני

משפט שלמה הרב שלמה כהן

המקרה:

גברת וייס הגיעה למכולת השכונתית, בראשון לחודש כהרגלה, על-מנת לשלם את החשבון החודשי שלה. הקופאית נקבה בסכום התשלום: שלושת אלפים שקלים, וגברת וייס שלפה את השטרות מארנקה, ספרה את הסכום הדרוש והניחה אותו על השולחן שלידו יושבת הקופאית. בעוד הקופאית מושיטה את ידה לקחת את השטרות הגיח לפתע גנב זריז, חבוש כובע גרב על

הטענות:

בעל המכולת טוען שגברת וייס עדיין לא שלמה את חשבונה, שהרי הקופאית לא

www.tashma.net

והיה תמים", קודם הקדוש ברוך הוא אמר לו שימשיך להיות שלם ימשיך להיות תמים, ורק אחר כך כתוב (ספר בראשית פרשת לך לך פרק י"ז פסוק ה') ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך! אז מי שינה את שמו של אברהם? אברהם עצמו!! ורק נחסר מעשה תכני שהיה צריך להוסיף "ה", אבל אם אברהם היה הולך רק להחליף את השם לאברהם אבל לא היה תמים, ודאי שלא היה מועיל.

יש לזה הרבה ראיות מכמה מקומות (גם מיהושע וכלב בן יפונה), אבל אני אביא ראייה אחת מהפרשה שלנו. בפרשה שלנו מפורש שגם לשרה שינו את השם! שכתוב (ספר בראשית פרשת לך לך פרק י"ז פסוק ט"ו) "ויאמר אלהים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה", זאת אומרת שהקדוש ברוך הוא אמר שהשם שלה מעכשיו הוא "שרה" ולא "שרי", אם כן צריך להבין למה כתוב בפסוק "כי שרה שמה", ומשמע מהפסוק שהשם שלה כבר מזמן הוא "שרה", כי כתוב "שרה שמה", שזה כבר היה שרה? אלא רואים כמו שאמרנו, ששרי השם שלה למעשה כבר היה "שרה" כי הכל נמדד לפי האדם והוא זה שמשנה את שמו, ולכן הקדוש ברוך הוא אמר שהשם שלה כבר מזמן הוא "שרה" ורק היה חסר פעולה תכנית להודיע על שינוי השם!

והגמרא אומרת על שרה שקראו לה גם "יסכה" כי יש על

כולה רוח הקודש, וגם יתרו כתוב שהיו לו שבע שמות וכל שם כנגד דבר אחר שהוא היה! שוב רואים שמעשיו של אדם הם בונים את השם שלו! הגמרא אומרת עוד במסכת ברכות דף ז' שהשם של האדם גורם לו להיות טוב או רע! והפירוש הוא שאדם על ידי מעשיו יכול לעשות את השם שלו רע או טוב, ולמשל יכול להיות אדם שקוראים לו אברהם והוא צדיק, ויכול להיות אדם שקוראים לו אברהם והוא רשע! (עיין מהרש"א) איך בדיוק זה עובד אסביר בהמשך, אבל תחילה אביא עוד מדרש.

כתוב במדרש שיש כאלה שיש להם שמות יפים אבל המעשים שלהם מכוערים, כמו "עשו" שהשם שלו מראה שהוא "עושה" ורואים שהוא לא עושה כלום! ישמעאל יש לו שם יפה "שישמע אל" ובכל זאת רואים שהוא ישמעאל, וכן יש עוד הרבה מדרשים (גם חולדה הנביאה) אבל טעם להאריך ולכן ניגש להסביר איך זה עובד בדיוק.

כתוב שכשארם מגיע לשמים הוא יכול לשכוח את שמו ולכן יש כאלה שמוסיפים בסוף שמונה עשרה איזה פסוק שמתחיל באות הראשונה של שמו ומסיים באות האחרונה כדי שכשיגיע יום הדין הוא יזכור את שמו, למה בכלל הוא צריך לזכור את השם? וגם אם הוא ישכח מה לא יכולים להזכיר לו בשמים? וגם למה שישכח?!

אלא זה בדיוק מה שאמרנו למעלה, יכול להיות שקוראים

משפט שלמה - המשך

הספיקה להושיט את ידה ולקחת את הכסף. ולכן היא עדיין חייבת לשלם לו שלושת אלפים שקלים. **וגברת** וייס טוענת, שבהניחה את השטרות על השולחן נחשב הדבר לביצוע התשלום. ובזמן גניבת המזומנים הם היו שייכים כבר לבעל המכולת. חשבונה שולם, וההפסד הוא שלו.

פסק-הדין:

גברת וייס אכן שלמה את חשבונה לפני שנגנב הכסף, וההפסד הוא של בעל המכולת.

הסבר:

מבואר בחו"מ ס' ר סעיף א' שחצרו של אדם קנויה לו אפילו שלא מדעתו אם היא משתמרת לדעתו. פירוש, בעל חצר עושה הסכם עם אדם אחר

אינה חצר המשתמרת לדעתו. אבל מבואר בס' ר' בהמשך, שגם אם החצר אינה משתמרת לדעתו של בעל החצר, מכל מקום אם הוא לידו יכולה החצר לקנות עבורו.

ולכן נראה שבמכולת, השולחן שליידו יושבת הקופאית הוא אכן חצר הראויה לקנין מטעם זה. ואם כן, במקרה שלנו, שכבר סוכם בין גברת וייס ובין בעל המכולת גובה התשלום, והגברת הניחה את המעות על השולחן. מאותו רגע הם קנויים לבעל המכולת אע"פ שהוא עדיין לא לקח את המעות בידו (ולעניין זה הקופאית היא השליחה שלו) וחשבונה של הגברת שולם באותו רגע. ולכן כשתפס הגנב את המעות, של בעל המכולת תפס, ובעל המכולת נושא בהפסד.

ולזה רמזו דברי המדרש בנמרא הוריות דף י"ב ע"א, ת"ר כשמן הטוב וגו' יורד על הזקן זקן אהרן וגו', כמין שני טפי מרגליות היו תלויות לאהרן בזקנו, אמר רב פפא, תנא, כשהוא מספר עולות ויושבות לו בעיקר זקנו וכו', שהשמן עולה אליו כשהוא מספר (כשהוא מדבר).

(לשון לימודים)

(י"ב ג') ואברכה מברכך ומקללך
אאר וגברכו בך כל משפחת האדמה,

צ"ב למה בברכה הקדים את עצם הברכה ואמר שאברך מברכך, ואילו בארור איחר ואמר ומקללך אאר, והיה צ"ל ואברכה מברכך ואאר מקללך, או מברכך אברך ומקללך אאר.

ונראה ובהקדם, הנה בשמות פרק ג' פסוק י"א כתיב, ויאמר משה אל האלהים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים, ופירש"י וכי אוציא את בני ישראל ואף אם חשוב אני מה זכו ישראל ושתעשה להם נס ואוציאם ממצרים, ולכאורה צ"ב וכי בא משה ללמד קמגוריא על ישראל, ולכן נ"ל שסבר משה שלעשיית נס וזכות לישראל בעיני זכויות וביקש שיתן להם הזכות אם ע"י נתינת מצוה מן המצוות או בדרך אחר, ולזה השיב הקב"ה כי אהיה עמך וזה לך האות ופירש"י וששאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים דבר גדול יש לי על הוצאה זו שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה לסוף ג' חודשים שיצאו ממצרים, והוא דלבקשת זכות לא בעיני זכות קיימת בידו אלא אף זכות העתידה להיות ברשותו נמי חשוב לנתינת סייעתא דשמיא, וכעין זה עיין בשמואל ב' פרק ו' פסוק י"א וישב ארון ה' בית עובד אדום הגתי שלשה חדשים ויברך ה' את עובד אדום ואת כל ביתו, ופירשו חז"ל שילדו כל ביתו זכרים, ושמעתי בשם המהרש"ם דמכאן הוכחה דאין מוקדם ומאוחר לסייעתא דשמיא דאף שהיה ארון ה' בביתו רק ג' חדשים מ"מ חל הברכה של הריון ט' חדשים עוד ו' חדשים קודם שהגיע ארון ה' לביתו, וחזינו דאף על מעשה העתיד זוכה האדם לברכה מהשתא וכמש"כ לעיל.

ועפ"י א"ש בפסוק דידן שבברכה כתיב ואברכה מברכך, היינו פעמים שהקב"ה מקדים הברכה לראויים על מה שיעשו אח"כ, אבל בפורענות הקב"ה לא מקדים הפורענות וע"כ כתיב ומקללך אאר, שיהיו ארורין רק אחרי פעולתם לרעה.

לאדם אברהם בעולם הזה אבל בשמים השם שלו זה נמרוד!!! ולמה? כי שמו של האדם נקבע לפי מעשיו וגם אם בברית קראו לו אברהם יכול להיות שלפי מעשיו הוא שינה את שמו בשמים רק בפעולה תכנית בעולם הזה נשאר לו השם שנתנו לו בברית, ולכן אם אדם עשה עבירות לפעמים השם שלו בשמים הוא "המן" "עשו" "נחש" או שם אחר והוא חושב שעדיין השם שלו הוא יעקב!!! ואז הוא מגיע לשמים ורואה את עצמו הוא פשוט לא מכיר!!! הוא זוכר שקראו לו יעקב והנה בשמים קוראים לו "נמרוד" וגם מראים לו למה הוא באמת נמרוד!!! אז כעת התשובה ברורה למה אדם לפעמים אינו זוכר את שמו לאחר פטירתו, וגם ברור שבשמים מגלים לו אבל זה מבלבל אותו עוד יותר!

הדבר היחיד שלפעמים עושים זה להוסיף שם, ועל ידי זה אנו כביכול אומרים לקדוש ברוך הוא שכדאי להשאיר את האדם הזה חי כי אולי הוא עוד יוכל להגיע למעלה של השם החדש שנתנו לו!

בקיצור, אדם בעולם הזה צריך לרומם את עצמו ואז השם שלו יהיה חשוב וגדול! ולאחר 120 שנה הוא יעלה ויגיד שקוראים לו "יצחק" ואז יאמרו לו לא רק יצחק אלא יש לך שבע שמות, אליהו הנביא, דוד המלך, משה רבינו וכו'.

ובקהלת פרק ז' פסוק א' כתוב, "טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו", ונראה לפרש ש"שם טוב" הוא טוב יותר מ"שמן טוב" מפני שהשמן הטוב לפעמים רואים את מעלתו שהוא שמן ושהוא טוב רק כשהוא צף על פני דבר הפחות ממנו, שצף על פני המים, וכך יש גם אנשים אשר הם לא שלמים בעצמם ונחסרים חסר רב, ובכדי להיות חשובים הם צריכים לעמוד ולדרוך על אדם אחר שיהיה אדם אחר תחתם ובכך יסברו שיש להם איזה מעלה, ועל כן כתוב טוב שם משמן טוב שזהו טוב אמתי כשיש לאדם מעלה בשמו שלו ולא מפני חסרוננו של זולתו.

וזהו שכתוב בתהלים, "כשמן הטוב על הראש ירד על הזקן זקן אהרן שירד על פי מדותיו", שהשמן על ראשו של אהרן הוא שמן היורד עליו, שכל מעלת השמן הוא בגלל אהרן ולא מעלת אהרן בגלל השמן, שהשמן הוא טוב בגלל שמו ולא שמו בגלל השמן, וזהו גם זקן אהרן שירד על פי מדותיו, שגודלו של אהרן בכל גופו הוא שנושא את לבושו הזקן והשמן ולא הם הנושאים ומגדלים אותו.

לקבל הלוואה כדי לענג את השבת (ב)

סיכום משבוע שעבר: אומר הקב"ה בני לוו עלי ואני פורע. אף מי שאין לו כסף, ראוי ללוות כדי לענג את השבת. אבל מאידך גיסא אמר ר"ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, שמעדיף לעשות שבתך חול ואל יבא לידי מדה לפשוט ידו. ותוס' חילק שקבלת הלוואה אינו נחשב כנצטרך לבריות, אא"כ אין לו לפרוע. ויש מח' בדעת תוס' לענין מי שאינו יודע אם יכול לפרוע אם זה נחשב כנצטרך לבריות^(א). והב"ח כתב שהטור סבר שכן ראוי ללוות אף אם לא יודע אם יכול לפרוע, ולבטוח בה' שהוא יפרוע חובו.

דעת המ"ב: ע' במ"ב סי' רמב סק"ג שכתב בדעת הב"ח, שאם אפשר להשיג ממי ללוות אף בלי משכון, כן ראוי ללוות. ואף שאין בידך עכשיו מה לפרוע, יבטח בה' שהוא יעזרנו לשלם לו. מ"מ ע"ש בשעה"צ סק"י"ב שכתב וז"ל ובעטרת זקנים משמע דלא ילוה אלא אם כן משער שיהיה לו במה לפרוע, ונראה דהכל לפי הענין עכ"ל. שאף שאה"נ כן ראוי ללוות אף שאינו ברור לו אם יכול לפרוע בסוף, אבל צריך לשער שכן יהיה לו בדרך הטבע. ואיך משער את זה? על זה מסיים השעה"צ "דהכל לפי הענין". אבל אה"נ מי שאין שום מוסג איך יכול לפרוע, אין ראוי לו ללוות, אלא עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות.

למה צריך חשבון: יש להקשות, אם אמת הוא שהקב"ה ישלם, א"כ למה צריך חשבון בעצמך לשער שיכול לשלם בדרך הטבע, הא זהו חשבון של הקב"ה! וי"ל שדווקא מי שמשער שיהיה לו, אינו מרגיש שנצטרך לבריות^(ב). אבל מי שאינו משער שיהיה לו בטבע, לכן אף שמאמין שהקב"ה יעזרנו, מ"מ בשעת הלוואה

מרגיש הבושה וטעם המדה של פושט ידו ליטול. ולכן מעדיף אצלו שיהיה שבתך חול ולא יבוא לדי מדה זו לפשוט ידו. אבל אפשר שלגבי בעל בטחון גדול שבוטח מאה אחוז שהקב"ה משלם לו עד כדי כך שלא מרגיש בשעת הלוואה כלל המדה זה של "פושט ידו", אה"נ אפשר שגם לו יכול ומצוה לקבל הלוואה. ואפשר לומר שגם זה נכלל במה שכתב השעה"צ "הכל לפי הענין"^(א).

סוגי הלוואה: עכ"פ מצינו שלשה מדרגות באנשים המקבלים הלוואה. (א) אם יש לו משכון— כיון שהוא יודע בשעת הלוואה שיש ממה לפרוע לכן לא מרגיש המדה של "פושט ידו". וכל שכן מי שבמקרה אין לו כסף עליו, אבל יש בבנק, וצריך הלוואה רק עד שיכול להוציא כספו מהבנק, בודאי הוא לא מרגיש כלל במדה של "פושט ידו"^(ד). (ב) אם אין לו ממה לפרוע אבל משער שיהיה לו— בזה באנו למח' אחרונים אם זהו נכלל במדה של "פושט ידו" או לא. והמ"ב פסק שכן ראוי לקבל הלוואה, ויבטח בה' שיעזרנו. וע"י הביטחון במה שגם משער שיהיה, לא מרגיש ה"פושט ידו". (ג) אם אין משער כלל שיהיה לו בדרך הטבע— בזה שפיר בזמן שביקש הלוואה מאחר מרגיש המדה של "פושט ידו", ולכן מעדיף לעשות שבתך חול ואל יבוא לידי מדה גרוע כזה. [ואם לא הודיע למלוה המצב שלו, א"כ בודאי אסור לבקש הלוואה באופן כזה. והוא בכלל לזה רשע ולא ישלם^(ה)].

סוף דבר: כלל הוא, מעדיף לעשות שבתך חול ואל יבא לידי מדה לפשוט ידו. ולענין הלוואה הנידן הוא לבאר איזה הלוואה נכלל ב"פושט ידו" ואיזה לא. והכל לפי הענין.

(א) הג' אשרי ומהרש"ל ומהר"ם סבר דדעת תוס' שאין לקבל הלוואה אלא"כ יש עכשיו ממה לפרוע. והגר"א פי' שכן ראוי לקבל הלוואה. [וע' שצעה"ל שכתב שכן משמעות הגר"א, וז"ל למה רק "משמעות"] והצ"ח דעת הטור כתב שכן ראוי לקבל הלוואה. וכן פסק צמ"ח ודולקמן. וז"ל למה הצ"ח או המ"ב לא הביא דעת הג' אשרי משמע שחולק על זה. [ואין לומר שיש לפרש דעת הגר"א אשרי (והמהרש"ל ומהר"ם) שמה שהזכיר "משכון" הוא רק כדי להיות אפשריות להשיג הלוואה וכמש"כ הצ"ח ומו"ב. שא"ל לפרש כזה, שהא ע"ש צה"ג אשרי שכתב וז"ל שאין לו לפרוע אלא"כ יעול מן האדקה עכ"ל. משמעות האדקה של משכון הוא שעכשיו יש לו ממה לפרוע. וכן פשטות דעת תוס' (ומפני"ז הולך הגר"א לומר שטעות סופר הוא צה"ס). והצ"ח כתב שצאמת אינו צריך משכון אלא כדי שיהיה אפשריות להשיג הלוואה]. (ב) אף אם אין זה נכלל ב"נצטרך לבריות" מ"מ עדיין שפיר מתפללים לא להצריך לצוא אפילו לזה, לא להצריך שום הלוואה מאחרי סיבה. שמתפללים בצרכהמ"ז "לא לידי מתנת צער ודם ולא לידי הלוואתם". (ג) ועי"ל שאם לא מרגיש צאמיתיות ההתחייבות של ההלוואה, אלא סתם חשב צלצו שעל הקצ"ה לשלם, צמ"איות לא יבוא לפרוע וכידוע, עד שיהיה לו מותרות. וממלא שצאמת קיבל מתנה צעלמא ושפיר נצטרך לבריות. (ד) ואפשר שגם אין זה צגדר הלוואת מלוה, אלא צגדר חסד ורחבת לרעין כמון. (ה) ע' צאצות פ"צ מ"ט אחרי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם כו' רבי שמעון אומר הלוה ואינו משלם. וע"ע צ"צ דף מה. [ואם אין שום כוונה לפרוע לו, אלא אמר שעל הקצ"ה לפרוע מדין שעיבוד דר' נתן, זהו סתם שקר וגזילה]. אבל אם המלוה יודע מלפני, שהלוה איש לא-מוצא, ובשעת הלוואה שניהם יודעים מנסיון שמאוד סביר שלא יהיה פרעון לזה. לכאורה זהו צגדר נדקה באופן מכובד, כיון שכבר בשעת הלוואה המלוה מתחייב ממונה. [אגב - חז"א מעוניין צו"ת צ"ק סי' קצ"ג. מעשה שהיה אחד מכר לגוי חפץ למאה, והגוי עדיין לא שלם, והיה אחר מלשין על המוכר והגיד לגוי שצאמת החפץ לא היה שזה אלא ל"ה. ובסוף צא הגוי צעלמיות ולא שלם אלא ל"ה. דן החז"א שכאורה נחשב כאילו הריחו ה' (בגלל שהיה שזה זה ומכר למאה) וחז"א נגבז ממנו ה'. והנפק"מ הוא לענין מה שהיה קצוב לו. למשל, אם היה קצוב לו מ"ה אלק של מזונות (פרנסה), וכ' של חסרונות. מלא שקיבל חמשה מתוך האלק מזונות, וחמשה מתוך העשרים חסרונות. וממלא שה' חסרונות צא ע"י גניבה, וממלא ש"לא זכה". ע' צ"צ דף י' ע"א שאם זכה נחסר צדקה ואם לא זכה נחסר ע"י גזלנים. משא"כ אם היה נחשב כחזרה צעלמא, ממלא שלא קיבל כלל צין על מזונות, צין על חסרונות. ממלא שעדיין יכול לקיים החסרון ע"י צדקה, וגם לקבל כל האלק של המזונות].